

WELK GROEN MAAKT DE STAD GEZONDER?

Waarom nodigt het ene park altijd uit voor een ommetje en blijf je bij het andere misschien liever binnen je boterham oppeuzelen? Wanneer verlaat je je eigen balkon om gezellig naast je buurman op het buurtbankje te schuiven? In het KCNL-project 'Groene gezonde wijk' zijn verschillende overheden samen met mbo- en hbo-instellingen op zoek naar antwoorden op deze vragen.

Groen is gezond, dat weten we inmiddels wel. Maar hoe gaan we onze steden zodanig vergroenen dat we allemaal daadwerkelijk naar buiten worden gelokt? Dat is niet alleen een kennisvraagstuk, het gaat ook over verder kijken dan je eigen neus lang is.

HUISARTS

Naar de relatie tussen groen en gezondheid is best veel onderzoek gedaan. Maar dan wel op het niveau: hoe groen is deze wijk en hoe vaak gaan bewoners naar de huisarts, legt Dinand Ekkel uit. Hij is lector Groene en vitale stad aan Aeres Hogeschool Almere. "Het onderzoek staat nog echt in de kinderschoenen. Er is een positief verband aangetoond tussen groen en gezondheid, maar verder zegt het nog niet veel."

**"Groen wordt
nog te veel gezien als
leuke verfraaiing"**

Wil je de sociale cohesie vergroten, mensen buiten aan het bewegen krijgen, of iets doen voor biodiversiteit of klimaat, dan weten we eigenlijk niet zo goed welk groen daarbij hoort. "Groen wordt in vrijwel alle gemeentes gezien als leuke verfraaiing van de wijk. Als ik naar Almere kijk, dan wordt er een nieuwe wijk gebouwd, blijft hier en daar een strookje over en dat wordt dan groen. Stadsbeheer kijkt welke categorieën groen beschikbaar zijn, komt tien keer per jaar maaien en *that's it.*"

MEER DAN ALLEEN MOOI

Dat het groen meer dan alleen mooi moet zijn, blijkt uit het KCNL-project in de Haagse Spoorwijk. Daar deed

een student vorig jaar al onderzoek naar het gebruik van groen. Ekkel: "Hij heeft twee maanden rondgelopen in het groen in deze wijk en wat blijkt? Driekwart van de tijd komt er geen hond. Die student was helemaal teleurgesteld, maar nul is ook resultaat. De gemeente vraagt zich nu in ieder geval af: hebben we wel het goede groen aangelegd?"

Iets soortgelijks ervoer de gemeente Zoetermeer, een van de andere pilotgemeenten van het project 'Groene gezonde wijk'. Die had een park in de wijk Meerzicht laten opknappen met hetzelfde teleurstellende resultaat. Arnout Kruijshaar, landschapsarchitect van de gemeente: "Het lastige is dat je deels met een bestaande structuur moet werken. Bovendien wordt vernieuwing van dit soort wijken vaak niet ingestoken vanuit groen en gezondheid, maar bijvoorbeeld vanuit verduurzaming."

Verschillende groepen studenten zijn in Zoetermeer nu aan de slag om te onderzoeken wat de gemeente kan doen om ervoor te zorgen dat het park beter gebruikt wordt. Eerst doen ze een nulmeting en dan stap voor stap concreter naar praktische maatregelen in de praktijk. Op eenzelfde manier werken ook de andere pilotgemeenten aan een zelfgekozen casus.

GEEN SCHOOL MAAR WERKATELIER

Op het Wellantcollege in Amsterdam hebben 3e-jaars mbo-studenten Urban Green Development net de laatste hand gelegd aan bewonerspaspoorten voor de Haagse wijk. Een soort receptenboekje, legt docent Debora Treep uit, waarmee bewoners ook daadwerkelijk praktisch aan de slag kunnen. "Het is net een Ikea-gids", zegt Treep. "Mensen raakten hier meteen enthousiast

van. Mooie plaatjes laten direct zien welk probleem er wordt opgelost. Wil je bijvoorbeeld iets doen aan privacy, dan verwerk je snoeiafval in een houtril, stapel je oude stenen tot een wildernismuur of plaatst een fruithaag. Je doet dan meteen ook wat voor de biodiversiteit. Wel heb je voor elke wijk weer een heel andere aanpak nodig om mensen aan de gang te krijgen. In de Haagse Spoorwijk zijn mensen niet bezig met biodiversiteit, maar onder het mom 'Beesten voor weinig, nooit chagrijnig' willen ze die natuurspeelplaats wel."

"De gemeente had groen aangelegd, maar driekwart van de tijd kwam er geen hond"

In meerdere opzichten is Treep erg te spreken over het KCNL-project. "Leren moet leuk zijn en vanzelf gaan. Daarom richten wij ons op de intrinsieke motivatie van de student. Onze jongens kunnen nu een project doen voor echte opdrachtgevers. Bovendien kan ik via dit project goede mensen invliegen. Dat is superbelangrijk. Ik weet ook niet alles, het is dan mooi als ik een goede landschapsarchitect kan binnenhalen voor een gastles. Het wordt bijna een soort werkatelier, het is eigenlijk geen school meer. Het gaat over verantwoordelijkheid, autonomie. Dat zorgt vanzelf voor meer intrinsieke motivatie."

"Je wilt dat een ambtenaar denkt: de riolering gaat op de schop, wat kunnen we doen om met groen hittestress te verminderen?"

LEREN VAN ELKAAR

Ook de koppeling met het hbo werkt uitstekend. Ze borduren voort op elkaars projecten: het mbo gebruikt de input van het hbo voor de bewonerspaspoorten, het hbo gaat die paspoorten weer waarderen. Treep: "Onze studenten krijgen het gevoel dat ze ertoe doen en gehoord en gezien worden. Ik zie dat ze met het grootste gemak met 4e-jaars hbo-studenten meepraten. Al die rapporten van het hbo, die hoeven ze daarvoor helemaal niet te lezen. Het nieuws en de informatie liggen op straat en krijgen we mee van bijvoorbeeld stagebedrijven. De studenten weten wel waardoor hittestress komt, of hoe wijken met een laag sociaal niveau eruit zien. Ze zijn gewoon heel praktisch ingesteld. Ook zijn ze in staat integraal te denken: door je parkeerhaven anders in te richten en op straat fruitbomen te planten verbind je waterproblematiek, hittestress, sociale cohesie, en voedsel."

Landschapsarchitect Kruijshaar van Zoetermeer is inderdaad tevreden met datgene waar de verschillende studenten mee op de proppen komen. "Voor een gemeente is een onderwijsinstelling soms een black box: wat gaat eruit komen? En dat resultaat komt ook nog eens met horten en stoten, vanwege de vorm van het onderwijsprogramma. Tegelijkertijd is het werken met studenten voor ons een kans, zij kunnen onderzoek doen zonder dat je er meteen grote resultaten van verwacht. Daarnaast verkennen ze een hele hoop, wat later voor andere wijken weer wat kan opleveren."

Ondertussen kijken de deelnemende gemeenten ook bij elkaar over de schutting. Zo werkt de gemeente Heiloo aan een systeem om in een nieuwbouwwijk tuinen natuurvriendelijk én onderhoudsarm te maken. Kruijshaar: "Vanaf het begin laat de gemeente aan bewoners zien dat beide samen kunnen gaan en het ook nog eens goedkoper is. We kijken in Zoetermeer of we daar ook iets mee kunnen. Als we toch gaan verduurzamen, dan zou je ook de tuinen meteen mee willen kunnen nemen."

VERDER DURVEN KIJKEN

"Uiteindelijk wil je dat ambtenaren denken: in wijk X gaat de riolering op de schop: wat kan ik meteen doen in de wijk om met groen de hittestress te verminderen?" En dat gaat dan niet meer alleen om het praktisch vertalen van kennis naar maatregelen, ziet Aeres-lector Ekkel. Gemeenten moeten iets met klimaatadaptie, zien de groeiende aandacht voor het verlies aan biodiversiteit en horen steeds meer over het positieve effect van groen op gezondheid. Maar of er iets gebeurt hangt heel erg af van de opstelling van wethouder, gemeenteraad én ambtenaren. Durft de ambtenaar die een wijk moet vernieuwen verder te kijken dan zijn neus lang is?

Het is belangrijk om praktisch aan de slag te komen, aldus Kruijshaar. "Op het moment dat het concreet wordt is groen en gezondheid goed in te brengen, ook in andere beleidsterreinen. Daarom zoeken we zoveel mogelijk naar concrete tools en oplossingen. Groen en gezondheid stonden bij ons wel op de agenda, maar nu kunnen we het meer handen en voeten geven. Het blijft anders toch een abstract begrip voor veel mensen. Kijk naar dat park, dat werd opgeknapt maar niet meer bezoekers trok. Het zit dus ergens anders in. Daar hopen we door dit project meer grip op te krijgen."

Over 1,5 jaar maakt Aeres dan de balans op: wat hebben we hier nou van geleerd? Ekkel: "Projecten zijn vaak ingestoken vanuit het doen. Er wordt meestal niet gereflecteerd. Maar wij willen dat wel graag inzichtelijk maken. Wat zijn we er nou mee opgeschoten? Ook vanuit het idee dat gemeenten uiteindelijk geen project van ons nodig hebben om mensen voor groen rond de tafel te krijgen."

